

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΕ ΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ

Καλή μου!

Ἡ τωρινὴ χρονιά πού μᾶς ἦρθε, κ οἱ στερνοὶ μῆνες τῆς χρονιάς πού μᾶς πέρασε, μᾶς φέρανε στὰ φτερά τους κάποιους μεγάλους ἱστικούς. Γιουρτές πού γίνανε καὶ γιορτές πού θὰ γίνουνε ἀπάνου στὸ κλείσιμο ἑκατὸ καὶ περσύτερων χρόνων ἀπὸ τὸν καιρὸ πού γεννήθηκαν ἢ πού πεθάνανε κάποιιοι περιφθιμοὶ ἄνθρωποι, πού ἀφήκαν ἐδῶ κάτω ἀσβυστά τὰ σημάδια τους μὲ κάποιια μεγάλα ἔργα, καὶ καμιά φορὰ τὰ ὀνόματά τους ἀφήκανε πὺς μεγάλα ἀπὸ τὰ ἔργα τους. Κ' ἔτσι γρικίσαμε γιὰ τὰ ἑκατόχρονα τοῦ Σαιντιμιέδ, τοῦ Μπῆκονσφίλδ, τοῦ Σύν. Κ' ἔτσι γρικούμε ἀκόμα τώρα γιὰ τὸ Σίλλερ καὶ γιὰ τὸν Κερδάντες. Ἡ Γερμανία ἐτοιμάζεται νὰ πανηγυρίσῃ τὸ πέρασμα τῶν ἑκατὸ χρόνων ἀπ' τὸν καιρὸ πού πέθανεν ὁ πὺς ἀγαπημένος της ποιητής, γιὰτὶ εἶταν ὄλος καρδιά καὶ ὄλος εὐγένεια. Καὶ κλειοῦν ἐφέτος τριακόσια χρόνια ἀπὸ τὴν ἐποχὴ πού πρωτοφάνηκε ὁ ἀθάνατος «Δὸν Κισσῶτος». Ἡ Ἰσπανία βέβαια δὲ θάφήσῃ νὰ πᾶν ἔτσι στὰ χαμένα ἢ περιστασιὰ, χωρὶς νὰ τιμήσῃ, καθὼς τῆς πρέπει, τὴ μνήμη τοῦ μεγάλου της συγγραφέα, πού ἀνίσως καὶ δὲ φτάνει στὸ ὕψος τῆς φαντασίας τοῦ Καλδερὸν, μὰ εἶναι ζωντανώτερός του. Μέσα στὸ «Δὸν Κισσῶτο» βρῖσκονται τὰ λόγια τουτῶτα: «Πρόστυχος δὲν εἶναι κανεὶς, γιὰτὶ γεννήθηκε ἀπὸ ταπεινούς. Πρόστυχος εἶναι, εἴτε πλινθεῖος, εἴτε πατρίκιος, ὁ ἄμαθ ἢς». Καὶ τί πὺς πρόστυχο ἀπὸ τὴν ἀμάθεια, κάθε φορὰ πού γεννᾷ τὴν πρόληψη καὶ τὸ ψέμα; Περιέργο εἶναι πὺς τὰ λόγια αὐτὰ τὰ βάζει ὁ Ἰσπανὸς ποιητὴς στὸ ἴδιο τὸ στόμα τοῦ πολυπάθου καὶ τοῦ παραδαρμένου ἠρωῶ του, πού ὄσο κι ἂν εἶναι θῦμα τῆς ἀρρωστίας φαντασίας του, φυλάει πάντα μὲ ἀπόμνηρον γωνιά τῆς καρδιάς του κλειστὴ καὶ ἀπείραχτη ἀπὸ τὴν ἐξαψὴ καὶ ἀπὸ τὴν ἀρρωστία· καὶ μέσα στὸ περβολάκι αὐτὸ τὸ κατάφραχτο φυτρώουν τόσα καὶ τόσα λουλουδάκια τοῦ Λόγου, γιομάτα σκέψη καὶ σύνεση καὶ φῶς, πού μωσκοβολᾶνε δροσδόλα. Μέσα στὸ ἴδιο τὸ κομμάτι αὐτὸ πού λέει γιὰ τοὺς πρόστυχους πόσο γλυκὰ καὶ πόσο ἀεπὰ μιλεῖ γιὰ τὴν ποίηση καὶ γιὰ τὸν ποιητὴ ὁ πολυπλάνευτος ἱπλότης! Ἐσὺ πού συνηθίζεις κάθε φορὰ πού περνᾷς μὲ τὰ βιβλία κάποιες

ἕνα μέρος. Γιατὶ ὄλα ἀπ'τὰ πλακώσανε μ' ἐτοῦτον τὸν πόλεμο μαζί. Καὶ τὸν ἀρχισαν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Πελοποννησιῶτες ξεσκίζοντας τοὺς ὄρκους τῶν τριάντα χρόνων πούκαναν ὕστερα ἀπὸ τὸ πάσιμο τῆς Ἑβραίας. Καὶ γιὰτὶ τὶς ξέσκισαν, ἔγραψα τὰ παράπονα (22) πρῶτα καὶ τὶς διαφορὰς, μήπως κανεὶς ρωτήσει καμιά μέρα πὺς τάχα οἱ λόγοι π' ἀναψὴ τόσο μεγάλος πόλεμος στὴν Ἑλλάδα. Δηλαδή, ὡς τὴν πὺς ἀληθινὴ ἀφορμὴ μὰ καὶ πὺς ἀνομολόγητη, θαρρῶ ἐγὼ τοῦτο, πὺς οἱ Ἀθηναῖοι μεγαλώνοντας καὶ κατανατώντας φοβεροὶ ἀνάγκασαν τοὺς Λάκωνες νὰ πολεμήσουν. Στὸ φανερὸ ὅμως νὰ πᾶ εἶταν τὰ παράπονα πού λέγανε ἀπὸ τὰ διὸ τὰ μέρη, σὺν ξέσκισαν τοὺς ὄρκους καὶ ἐπιασαν τὸν πόλεμο.

(22) αἰτίας=αἰτιάσεις.

ὄρες σου διαλεχτὲς νὰ σημειώνης στὴν ἀκρὴ μὲ τὸ μολυδάκι σου κάθε σκέψη, κάθε φράση, κάθε στίχο πού σου χτυπάει πὺς βαθιά, ἔτσι γιὰ νὰ μπορῆς νὰ τὰ ξαναβρίσκῃς ἐσὺ, κ' ἔτσι γιὰ νὰ κάνῃς καὶ τοὺς ἄλλους νὰ τὰ προσέξουν πὺς πολὺ, βέβαια πού θὰ τὴν ἔχῃς σημαδέψῃ ὀλόκληρη τὴ σελίδ' αὐτὴ τοῦ Δὸν Κισσῶτου, ἀπὸ τὶς πὺς ἀπλὲς καὶ ἀπὸ τὶς πὺς ἀληθινὲς μέσα στὴν παγκόσμια λογοτεχνία. Ἀνίσως καὶ δὲ θυμᾶσαι, τίποτε ἀπ' αὐτὰ, ἐγὼ εἶμαι πρόθυμος νὰ σοῦ τὴν ἀντιγράψω τὴ σελίδα ὀλόκληρη. Γιατὶ οἱ ὠραῖοι στοχασμοὶ μονάχα τοὺς ἀγόνους καὶ τοὺς στενόμυαλους τοὺς σφιχτοδέουνε μὲ τὶς χρυσὲς τους ἀλυσίδες. Τοῦ ἐνὸς οἱ στοχασμοὶ ταιριάζουνε μὲ τοὺς στοχασμοὺς τοῦ ἄλλου, καὶ γίνονται ἀντρώγυνο· καὶ γεννοβολᾶν τὰ ὠραῖα παιδιὰ· παιδιὰ πού καμιά φορὰ εἶναι ὀμορφότερα ἀπὸ τοὺς γονεούς. Ἡ παρομοίωση θὰ μποροῦσε νὰ σκανταλίση καμιά κυρία. Ἴσως δὲν εἶναι γιὰ νὰ εἰπωθῇ σὲ σαλόνια. Μὰ εἶμαι ἥσυχος. Δὲν εἶσαι κυρία. Εἶσαι γυναίκα.

Ο ΠΑΝΤΑ ΔΙΚΟΣ ΣΟΥ

Ο ΧΩΡΙΚΟΣ Κ' Η ΔΑΣΚΑΛΑ

Μιά φορὰ στὸ Ἀἶβαλι, εἶν' ἔξη ἑπτὰ χρόνια τώρα, πήγαμε μὲ κάτι φίλους σ' ἕνα περβολὶ ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη καὶ καθήσαμε γύρω σ' ἕνα τραπέζι, μπροστὰ σὲ βουνὸ ἀπὸ μαρούλια καὶ κάμποσα καραφάκια μαστίχα—συνήθεια τοῦ τόπου, βλέπετε, κ' ἡ μαστίχα μας ξακουστὴ. — Ἐκεῖ πού διασκεδάσαμε, ἀκούσαμε φωνές, μὰ τί φωνές! Ὁ μπαζεβάνης ἔδερνε τὴν κόρη του, δεκαπέντε χρόνῶ κοπέλλα. Τρέξαμε καὶ τοὺς χωρίσαμε. Στείλαμε τὸ κορίτσι κλαίοντας στὸ σπίτι του καὶ πήραμε μαζί στὴν παρέα μας τὸν πατέρα, ἔξω φρενῶ. Ἀράδιαζε κι ἀράδιαζε βρισίς γιὰ τὴν κόρη του, γιὰ δασκάλοι, καὶ πρὶν καθήσῃ κοντὰ μας, ρώτησε:

— Μπᾶς κ' εἶσατε καὶ σεῖς ἀπ' ἀπτό τὸ σά;

Δὲν ξέραμε τί συνέβαινε καὶ δυὸ τρεῖς ἀπὸ μᾶς καταλάβαινε πὺς ἔπρεπε νάρνηθουνε σὺν τὸν Πέτρο, ἔχι τρεῖς μὰ χίλιες φορές, γιὰ νὰ μὴ βροῦνε τὸν μπελᾶ τους. Κάθησε ὁ μπαζεβάνης καὶ μὲ λίγα λόγια πού εἶπε, μᾶς ἔδωκε νὰ ἐννοήσουμε τί συνέβαινε.

— Ἀκούς, λέει τῆ... (ἐδῶ ἕνα ἐπίθετο γιὰ τὴν

κόρη του), νὰ θέλῃ καὶ καλὰ νὰ μὴ μιλήτῃ τῇ γλώσσῃ τοῦ πατέρα της; Ἐρχεται καὶ μοῦ λέει: «Πάτερ μου ὀδήγησ(ον)»· ἔτσι τὰ ἐπρόφερνε ὁ χωρικός.— Τί λές, μωρή;— «Ὀδήγησ(ον) τὴν ὄνο(ν)». — Τί; — Δὲν πρόφταξε νὰ τὸ ξαναπῇ, ἀνάψαν τὰ καντήλια μου: νὰ γιὰ ὀδήγησ(ον), νὰ γιὰ ὄνο(ν). Καὶ καλὰ καὶ μᾶς χωρίσατε, γιὰτὶ θὰ τὴ σκότωνα. Τὸ «Πάτερ» πᾶ τὸ κατάλαβα, τὸ λέει κ' ἡ προσεφκή μας: «Πάτερ ἡμῶν»· μὰ τᾶλλα; Δὲ θὰ πᾶγ' πᾶ ἡ ἀφορισμὲν' στὸ σκολειό».

Κεράσαμε μιά δυὸ μαστίχες τοῦ μπαζεβάνη, νὰ τοῦ περάσῃ ὁ θυμὸς, καὶ ὄσοι δασκάλοι ἀπὸ τὴν παρέα μας, τσιμουδιά. Πού νὰ μιλήσουν; Ἐλεγε ὁ γέρος: Ἡ κόρη του ἤθελε νὰ γίνῃ δασκάλα, κάθε μέρα εἶχανε μαλλώματα καὶ ζῦλο, μὰ τώρα τὴν ἀπόφαση τὴν εἶχε κάμει. Δὲ θὰ πήγαινε πᾶ σκολειό.

Φύγαμε, καὶ ζαλισμένοι ὅπως εἴμαστε, λίγο κι ἀπὸ τὴ μαστίχα, γελούσαμε μὲ τὸ γέρο μπαζεβάνη, μὰ γλήγορα ξεχάσαμε τὴ σκηνὴ τοῦ περβολιοῦ.

Πέρι, τίς διακοπές, πήγα στὴν πατρίδα. Πέρασα κι ἀπ' τὸ περβολὶ, πηγαίνοντας περίπατο. Ὁ μπαζεβάνης καθότανε στὴν πόρτα του κ' ἐπαίξε μὲ δυὸ χαριτωμένα παιδάκια· θυμῆθηκα τὸ ζῦλο.

— Ὦρα καλὴ, κύρ Γιούργη!

— Καλῶς τᾶφεντικὸ!

— Δικά σου εἶναι τὰ παιδάκια; νὰ τὰ χαίρῃσαι;

— Ὅχι, ἀφεντικὸ, τῆς κόρης μου, ἰσκαριστῶ.

— Τῆς δασκάλας;

Μὲ κοίταξε ὁ γέρος καλὰ καλὰ:

— Μωρὲ, μπᾶς κ' εἶσουν καὶ σὺ στὸ ζῦλο;

Καλὰ λένε πὺς τὸ ζῦλο βγῆκ' ἀπ' τὸν παράδεισο. Πέρα μῆσα, ἀφεντικὸ, νὰ δῆς καὶ τὸ δικό μου τὸ παράδεισο.

Πῆρε τὰ παιδιὰ στὴν ἀγκαλιά του καὶ τὸν ἀκολούθησα. Μὲ πήγε σπίτι του. Στὸ κατώφλι, μιά ἀψηλὴ ὀμορφὴ κοπέλλα βαστοῦσε ἀκόμα ἕνα παιδιὸ στὸ βυζί. Ντράπηκε ἄμα μ' εἶδε κ' ἔκαμε νᾶμνη μῆσα. Τὴν κράτησε ὁ γέρος καὶ:

— Νὰ τὴν, ἡ δασκάλα, μοῦ εἶπε. Ἄ θὲς νὰ δῆς καὶ τὸ δάσκαλο, σὲ κομμάτι θάρθη. Εἶναι στὰ Καραγέργια (μεγάλια ἀμπελοχώραφα δυὸ ὄρες μακριὰ ἀπ' τ' Ἀἶβαλι).

Χαμογέλασε ἡ κόρη, χαμογέλασε κι ὁ γέρος, φιληθήκανε, καὶ τὸ φιλὶ ἀπὸ τὸ στόμα τῆς κόρης γιὰ τὸ γέρο τὸν πατέρα της, εἶταν ἕνα μεγάλο, μεγάλο ἰσκαριστῶ γιὰ τὴν εὐτυχία πού τοῦ χρωστοῦσε.

Ἄμα τὸν εἶδα ἔτσι συγινημένο, εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου πὺς θάναί μόνο καὶ μόνο πού θυμῆθηκα τὴν παλιά του τέχνη καὶ τοῦ εἶπα:

— Ἄ ὀμορφο ἐπάγγελμα! Ἑλληνὴ τέχνη!

Ἀνατρίχιασε... σὰ νὰ προσπάθησε ὁ καημένος μ' ἕνα στατικὸ τέντωμα τοῦ παράλυτου κορμιοῦ του, νὰ σηκωθῇ στὰ πόδια του. μέρριξε μιά ματιὰ στεγνὴ μὰ γιομάτη φρίκη... καὶ διαμαρτυρήθηκε:

— Ἄ, Κύριε! μὴν τὸ λὲς τέτοιο πράμα!.. ὀμορφο ἐπάγγελμα; Πῆς καλύτερα ἐπάγγελμα τρομάρας καὶ θανάτου, γιομάτο φρίκη καὶ βραχνάδες... Νά! ἐγὼ... δὲν μοῦ εἶσαι τίποτες... μὰ, τὸ καλὸ πού σ' ἔχω, πᾶς ὄποιο ἄλλο τραῖνο θέλεις, μὰ τὸ γοργὸ τῶν 10 καὶ 50 ποτέ! γιὰ τὸ Θεό! ποτέ!

— Καὶ γιὰτὶ οἱ παρακαλῶ; ρώτησα χαμογελώντας. Μήπως κ' εἶσαι δυσειδαίμονας;

— Δὲν εἶμαι δυσειδαίμονας... Εἶμαι, φίλε μου, ἀπλοῦστατα ὁ μηχανικός πού εἶταν ἀπάνω στὸ γοργό, νούμερο 17, στὶς 21 Ἰούλη 1894, τὴν ἡμέρα πῶγινη ἡ τρομερὴ καταστροφὴ. Κι' ἀπὸ τότες μούμεινε μιά τέτοια τρομαχτικὴ ἐντύπωση μᾶς τὸ μ-

ΦΡΙΞΟΝ ΗΛΙΕΙ

(Δήγημα τοῦ Maurice Level)

— Ἐτσι μᾶς ἀφίνεις; μὲ ρώτησε ὁ σακῆτεμένος...

— Ἀνάγη πᾶσα. Πρέπει νᾶμαι Δευτέρα πρῶτὴ στὴ Μαρσίλλια. Σήμερις τὸ βράδυ παίρνω τὸ γοργὸ πού φεύγει στὶς 10 καὶ 50 ἀπ' τὸ σταθμὸ τοῦ Λυών. Καλὸ τραῖνο... μὰ σὺ δὲ θὰ τὸ ξέρῃς μὲ κ' ἔκανες, ἂ δὲν γελιοῦμαι, καὶ ἐπάλληλος στὴ γραμμὴ Π.Λ.Μ., πρὶν ἀρρωστήσης.

Σφάλιξε τὰ μάτια· μιά ξαφνικὴ χλωμάδα περῆχουσε τὸ πρόσωπό του καὶ μουρμούρισε...

— Ναι... τὸ ξέρω... τὸ ξέρω γιὰ!...

Ὀλοστρόγγυλα μεγάλα δάκρυα κολήσανε στὰ μάγουλά του! Σάπασε γιὰ μιά στιγμὴ καὶ σὲ κομμάτι ξαναμίλησε.

— Κανέναν δὲν τὸ ξέρει καλύτερά μου!..